

РАНКО ПАВЛОВИЋ

ЖЕРАВИЦА

Таблета је стајала у грлу као грана закачена о грм на обали набујале ријеке. Ни горе, ни доље, узалудни су гутљаји воде, пролазе крај ње као мутни брзаци, сву снагу троше на клокотање, а таблета пркосно стоји тамо гдје се зауставила закачивши се за некакав израштај на унутрашњости опрљеног ждријела.

Ватра у таласима осваја дио по дио тијела. Прво се разбуктава у грудима, затим се пење у главу и жари унутрашњи дио чеоне кости, расплињује се по лобањи, силази низ врат и кичму, кроз руке и ноге допире до јагодица прстију, гори под ноктима, хоће да их почупа. Под кожом врата, пазуха и испод кољена букти жеравица. Из очију пламињају ватрени језици и пријете да захвате трепавице, обрве и косу из чијих се праменова циједи зној и натапа цијело лице.

Стишћем зубе и гутам камен који расте у грлу, а грло се све више стеже, тешко пропушта ваздух, па ми, при напињању да усркнем макар гутљајчић кисеоника, из мутног погледа, пред којим све у соби подрхтава и руши се без икаквог шума и лома, избијају ројеви ускомешаних звјездица. Оне, те сићушне варнице, падају свуда око мене и само чекам када ће букнути пламен из тепиха и лизнути прозорске завјесе и намјештај.

До прије сат или два, не могу тачно да одредим јер сам изгубио смисао за протицање времена, сједио сам у фотели и листао новине. Нисам их читао, чак ни

фотографије нисам гледао, него сам само превртао листове по неколико пута. Неког или нешто сам чекао, а не сјећам се кога или шта. Сваки час пружао сам руку према телефону, тога се добро сјећам, не знам да ли с намјером да некога зовем или сам очекивао да ми се неко јави. Упадне тако понекад човјек у нешто што би се могло назвати међупростором или међувременом, можда и неком расјелином између временских епоха, предосјећа да нешто мора чинити, а не зна шта, па силно пожели да има у руци огледало и да провјери је ли то заиста он или се у његово тијело уселио неко сасвим други, чије намјере и жеље не може ни наслутити. Кад себе не познајеш, онда ти је непознати цијели свијет; кад хоћеш свијет да одгонеташ, онда заправо покушаваш да проникнеш у тајне сопства. Јесам ли то негдје чуо или прочитао? Знаш да је једном један мој пријатељ рекао да је лакше продријети у беспућа прашуме Перућице него само вирнути у властиту душу.

Ватра гризе утробу и уз једњак и душник успиње се до грла, ваљда ће растопити ону таблету која никако да сиђе у гротло вулкана који разлива усијану лаву по желуцу. С напором устајем, прилазим прозору и приљубљујем чело уз хладно, замагљено стакло. Напољу ројеви пахуљица у таласима запљускују све пред собом, мијењајући облике дрвећа и грмова ружа у дворишту, а из мојих очију, кроз капљице зноја, међу њих се усијецају варнице које гасну у додиру с густом бјелином што се шири и према небу и према земљи, и у дубину и у ширину, пријетећи да за сва времена избрише све друге боје на које је људско око навикло. Докле поглед може да продре кроз оно што није ни тама ни бјелина, све је нека прозирна маса коју називамо четвртим агрегарним стањем, плазма која ће, ако снијег настави да пада, све што смо видјели на земљи преселити у памћење.

Снијег је почео да пада око поднева, баш када сам по дворишту склањао алатке и све што је требало заштитити кровом или надстрешицом пред најездом зиме која се осјећала у сваком удаху реског, сувог ваздуха, смрзнутог у невидљиве иглице које, прије него што се растопе, боцкају плућа као да се у њих преселио мравињак. У кућу сам ушао када се бијела скрамица већ била ухватила по свему што ме окруживало и полако се пресељава у поглед, заслепљујући га. Из кухиње није допирао мирис ручка, а Косана је лежала у спаваћој соби, што ми је било чудно, али нисам, ни сам не знам зашто, на то обраћао пажњу. Никада до сада у ово доба дана кућа није била без оних пријатних мириса јела који су напросто мамили у трпезарију.

Одједном сам осјетио неку необјашњиву слабост и скљокао се у фотељу крај сточића на коме су стајале јучерашње или прекјучерашње новине. Са насловне странице посматрало ме је смркнуто лице човјека чије очи нису уливале нимало повјерења, а на основу наслова који је лелујао преда мном и чији смисао нисам могао да појмим мада су ми ријечи биле јасне, наслућивао сам да би баш он, тај човјек чије је лице одисало празнином, требало да ме води тамо гдје би ми сутра било боље него што ми је данас овдје.

Утонуо сам у сан или бунило, између та два стања духа нисам могао уочити разлику. Угризи зноја у очима вратили су ме у замрачен дневни боравак, устао сам и на нечијим туђим ногама, своје нисам осјећао, отетурао до прекидача и упалио свјетло. Грување чекића по наковњу у дубини главе натјерало ме да потражим таблете против болова. Вратио сам се у фотољу и опет узео новине. Листао сам их налазећи у томе некакво олакшање, а онда, када је ватра запријетила да из мозга избије кроз тјеме, пришао прозору.

– Вооодеее...

Косанин глас долазио је из недосежне дубине или са непознајних висина. Био је крт као леденица, ломио се, мрвио, расипао у зрнца која су се међусобно сударала, звецкала, а затим губила једно у другом, ударала о неке далеке обале и утапала се у тишину.

Дуго су од њега подрхтавали зидови собе.

– Водеее!

Сада је тај глас игличаст, забада ми се у уши, лице, чело, нос, увлачи се под кошуљу и боцка ме по грудима. Нестваран је, врео као први гутљај чаја, носи у себи тајновитост широких космичких пространстава. Не припада овом свијету.

Урањам поглед у блиједо тијесто ноћи.

Пахуљице се сплићу и згушњавају у крпу кроз коју је мајка негда циједила тек помужено млијеко чији мирис се сада свуда око мене шири и освјежава загушљивост собе. Одједном, баш тамо куда се усправља мој зажарен поглед, отвара се бљедуњав тунел кроз разријеђену млијечну таму и одозго ми се осмјехује пуначко лице Мјесеца. Шеретски насмијано, слично сребрном штиту средњовјековног племића, какав сам видио у Народном музеју. На њему стоји Косана и маше марамом у десној руци. И она осмијехнута као ведро раздање, задијева мараму за појас, склапа шаке у прегршт, захвата мјесечину и умива се. Лице јој озарује сребрнаст сјај. Онда из прегршти пије мјесечину, полако, у малим гутљајима, као што испија кафу под виновом лозом пред нашом кућом када у поподневним сатима одгурнемо на тренутак послове у страну, да бисмо предахнули.

Сада када пије мјесечину и у њој се купа, можда би моја Косана могла да нам роди кћерку или сина, разблажује ненадано искрсла мисао врелину под мојим челом. Боље кћеркицу, придружује се првој друга мисао.

Обоје смо већ претурили подоста годна, ја шездесету, она педесету, требаће неко да брине о нама, а кћерке су у томе боље од синова.

Зар у тим годинама жене могу да рађају?

Питање, оштро као змијски псик, извило се из ноћи која притишће прозор подбочен мојим челом, врелијим од жарача коме је отац приносио коцке шећера чије су растопљене капи у смеђе бојиле ракију у шољи за чај падајући у њу.

Могу ако се купају у мјесечини!

Сигуран сам у своју тврдњу, па ми и глас такав, одсјечан, звонак, попут цилика косе по којој је отац ударао клепцем.

Оца из раног дјетињств памтим само у сликама, у кратким, магловитим резovima. У старој војничкој униформи лежи на коњском мутапу под шљивом трновачом, ослоњен о лијеви лакат, а клепцем у десној руци откива косу... Пење се на врх трешње да ми убере гранчицу са најзрелијим плодовима... Држећи ручке плуга и вичући на коња кога водим пред њим заорава бразду у баштици испод куће... На вратницама дрвене ограде појављује се човјек у униформи, нешто му шапће, отац ускаче у кући, облачи и он униформу, ону новију, качи пушку о раме и убрзним корацима граби уз брдо... Ту се низ слика прекида, тама гута очево насмијано лице...

Косана узима мараму иза појаса и маше ми с Мјесеца. *Кад толико желиш, родићу нам кћерку*, каже.

Добра је моја Косана. Била је осамнаестогодишњи дјевојчурак када сам је први пут видио у хали за паковање готових производа. Ситна. Глава тек нешто већа од стиснуте ковачке десне шаке, тијело као у сјенице кад стане крај голуба, груди минијатурне, али испод танке памучне мајице боје сувог кестеновог листа изазовно округле и уздигнуте. Само очи крупне, као два

позамашна облутка која је ријека вијековима глачала. И дубоке, толико дубоке да би се у њима несмотрен човјек лако утопио ако се не би чврсто држао за дуге трепавице. Укрстили су нам се погледи, сијевнула је муња која је могла запалити огромне картонске кутије и у њима сложене војничке блузе и панталоне. Брзо сам изишао из просторије у којој су, поред Косане, још три дјевојке паковале униформе. Није приличило Марку Горичанцу, двадесетосмогодишњем, висококвалификованом бравару, шефу службе одржавања, да заводљивим погледом збуњује младу радницу.

– Вооодеее!

Истина је, дакле, да је Мјесец безводан. Леден камен, прашина, беживотна маса која није у стању ни да привуче наша тијела. Да није тако, зар би Косана чак одозго дозивала и молила да јој дотурим чашу воде? Једноставно би се сагнула, у прегршт из неког потока захватила гутљај пјенушаваог брзака, као што захвата мјесечину, и утолила жеђ. Она је увијек била разумна, врло добро је знала шта се може а шта не може, па ме чуди откуд јој сад сулуда помисао да бих ја могао кроз сњежне сметове доћи до бунара и шта мисли како бих се попео на Мјесец! Као они луди Ћопићеви дједови који с грабљама у рукама јуришају на дрвени кров не би ли се макар за корак приближили веселом ноћобдији и шерету који са својих недостижних висина јасно види ко кога доље по креветима, шљивицима и пластовима сијена љуби и обљубљује оптужујући за своје гријехове мјесечину чијем се зову и изазову не може одољети?